

בגדר איסור ספק סוטה

א. תלמוד בבלי יבמות יא:

דתניא ר' יוסי בן כיפר אומר משום רבי אלעזר המחזיר גרושתו מן הנישואין אסורה מן האירוסין מותרת משום שנאמר אחרי אשר הוטמאה וחכ"א אחת זו ואחת זו אסורה אלא מה אני מקיים אחרי הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה ומאי נסתרה נבעלה ואמאי קרי ליה נסתרה לישנא מעליא נקט נבעלה טומאה בהדיא כתיב בה ונסתרה והיא נטמאה למיקם עלה בלאו.

ב. רמב"ם הלכות גירושין פרק יא הלכה יד

ובכלל לאו זה שכל אשה שזינת תחת בעלה נאסרה על בעלה ולוקה עליה שנאמר אחרי אשר הוטמאה והרי נטמאה, אלא אם כן היתה אשת ישראל שנאנסה, לפיכך כל אשה שנאסרה על בעלה על ידי קינוי וסתירה אם בעל אותה מכין אותו מכת מרדות, ואם עבר והחזירה אחר שגירשה יוציא בגט.

ג. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יח הלכה ז

אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה שנאמר לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר הוטמאה הכל בכלל שאם נבעלו אסורין על בעליהן, פרט לך הכתוב באשת ישראל שנאנסה שהיא מותרת לבעלה שנאמר והיא לא נתפשה אבל אשת כהן באיסורה עומדת שהרי היא זונה.

ד. תוספות יבמות יא:

מאי נסתרה נבעלה - וא"ת וכיון דלא כתיב לאו בסוטה ספק אמאי אמר בסוטה (דף ז.ו.) דאם בא עליה בעלה בדרך לוקה וי"ל דלחומרא עשה הכתוב ספק כודאי כדפרישית לעיל.

ה. חידושי הרשב"א שם

למיקם עליה בלאו. ומיהו אפילו סוטה ספק קאי עלה בלאו דהא אמרינן בסוטה דאם בא עליה בעלה בדרך לוקה וטעמא דמלתא משום דדרשינן בסוטה בפרק כשם (כ"ח א') אם נטמאה למה שותה ואם לא נטמאה למה משקה מגיד לך הכתוב שהספק אסורה כודאי ומיהו לחומרינן עשה אותה כודאי ללקות עליה ולאסורה להתיבם אבל להקל לא עשאה כודאי ולפיכך חולצת.

ו. תלמוד בבלי סוטה ז.

מתני'. כיצד עושה לה מוליכה לבית דין שבאותו מקום ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יבא עליה בדרך רבי יהודה אומר בעלה נאמן עליה.

גמ'. תרי ואיהו הא תלתא לימא מסייע ל' לרב דאמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא בעיר אבל בדרך עד דאיכא שלשה שמא יצטרך אחד מהן לנקביו ונמצא אחד מהן מתייחד עם הערוה לא הכא היינו טעמא כי היכי דליהו עליה סהדי תלמידי חכמים אין כולי עלמא לא לימא מסייע ליה לאידך דרב דאמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא כשרין אבל פרוצין אפילו עשרה נמי לא מעשה היה והוציאוה עשרה במטה לא הכא היינו טעמא דידיעי לאתרוויי ביה.

ז. מגיד משנה הלכות גירושין פרק יא הלכה יד

ובכלל לאו זה. שם וחכ"א אחת זו ואחת זו אסורה פי' בין מן הנשואין בין מן האירוסין אלא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה ופירשו שם מאי נסתרה נבעלה ואמאי קרי לה נסתרה לישנא מעליא נקט והקשו נבעלה בהדיא כתיב בה טומאה ונסתרה והיא נטמאה ותירצו למיקם עלה בלאו. ומן הסוגיא הזו משמע לכאורה שאם לא נבעלה ודאי אין בה לאו אף על פי שנסתרה אחר קינוי. ומ"ש במס' סוטה שאם בא עליה בעלה בדרך לוקה פי' רבינו לוקה מכת מרדות דכל זמן שלא זנתה ודאי אינו לוקה עליה מלקות גמור מספק, זהו דעתו. אבל הרשב"א כתב כאן ביבמות ומיהו אפילו סוטה ספק קאי עליה בלאו דהא אמרינן בסוטה דאם בא עליה בדרך לוקה וטעמא דמילתא משום דאמרינן התם מגיד לך הכתוב שהספק אסורה כודאי. ודעת רבינו שאע"פ שאסורה מספק אינו עובר עליה בלאו גמור. וענין קינוי וסתירה נתבאר בהלכות סוטה:

ח. תוספות סוטה כח.

מה ת"ל היא נטמאה וכו' - כגירסת רש"י וכך סיומא ללמדך שלעולם אין משקין אלא על הספק וא"ת וכי איצטריך קרא למיסר ספיקא יש לומר הכתוב אסורה קודם שתיה כאילו היא ודאי ואף על גב דליכא מלקות כדמוכח בפ"ק דיבמות (דף יא:) מיהו לאו הבא מכלל עשה איכא ואפי' אם היא טהורה נענש בב"ד של מעלה אם בא עליה כמו על חייבי עשה ולא כשאר ספיקות כגון ספק חלב ספק שומן ואכלו ונודע שהוא שומן אף על גב דצריך כפרה וסליחה מיהו לא חמיר כחייבי עשה.

ט. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק א הלכה כב

האשה שהוחזקה נדה בשכונותיה בעלה לוקה עליה משום נדה, המקנא לאשתו ונסתרה ובא עד אחד והעיד שנטמאת והיה בעלה כהן ובא עליה אח"כ הרי זה לוקה עליה משום זונה, אף על פי שעיקר העדות בעד אחד כבר הוחזקה בזונה.

השגת הראב"ד: המקנא לאשתו וכו'. כתב הראב"ד ז"ל א"א אינו כן דאינו לוקה משום זונה אלא משום טומאה דכל אונס בעד אחד לא קרינן ביה זונה אלא משום טומאה והכי איתא ביבמות בלישנא בתרא דרבה עכ"ל.

י. מגיד משנה שם

המקנא לאשתו ונסתרה וכו'. דעת רבינו דאע"פ ששינוי שם ביבמות (דף י"א) פ"ק וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו אסורה אלא מה אני מקיים אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה ואמרו שם מאי נסתרה נבעלה ואמאי קרי ליה נסתרה לישנא מעליא נקט והקשו נבעלה טומאה בהדיא כתיב בה ונסתרה והיא נטמאה ותירצו למיקם עליה בלאו ורבי יוסי בן כיפר פליג עליה התם ואמרו דלאו בסוטה לית ליה ובודאי דקי"ל כחכמים ואעפ"כ סובר רבינו שאין ישראל שזינתה תחתיו אשתו לוקה על לאו זה מפני שעיקר הלאו הוא למחזיר גרושתו אחר שנתארסה או שנשאת לאחר כדכתיב והלכה והיתה לאיש אחר לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה ואף

ע"פ שחכמים דרשו בו שני דברים מניעת חזרת הגרושה ומניעת לבא על האשה אחרי אשר הוטמאה דהיינו זינתה וקרא הכי משמע להו לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה וגם כן לא יוכל אחרי אשר הוטמאה הוי ליה לאו שבכללות פירוש שהוא כולל ב' דברים ואין לוקין עליו לדעת רבינו כפי מה שביאר רבינו בספר המצות בעיקר התשיעי.

יא. כסף משנה שם

המקנא לאשתו ונסתרה וכו'. כתב ה"ה דעת רבינו וכו' ואעפ"כ סובר רבינו שאין ישראל שזינתה תחתיו אשתו לוקה על לאו זה וכו' ויש לתמוה עליו שהרי בפרק י"א מהלכות גירושין כתב בהפך ע"ש:

יב. רמב"ם הלכות סוטה פרק א הלכה יד

האשה שקינא לה בעלה ונסתרה אחר הקינוי עמו בעדים והרי היא עומדת לשתות ובא עד אחד והעיד עליה שנבעלה בפניו עם זה שקינא לה עמו הרי זו אסורה על בעלה לעולם ואינה שותה ויוצאה בלא כתובה ואפילו היה עד טומאה זה אחד מעידי הסתירה שנ' ועד אין בה והרי עד.

יג. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק טז הלכה ו

אינו צריך שני עדים למלקות אלא בשעת מעשה אבל האיסור עצמו בעד אחד יחזק, כיצד אמר עד אחד חלב כליות הוא זה, כלאי הכרם הם פירות אלו, גרושה או זונה אשה זו, ואכל או בעל בעדים אחר שהתרה בו, הרי זה לוקה אף על פי שעיקר האיסור בעד אחד, במה דברים אמורים שלא הכחיש העד בעת שקבע האיסור, אבל אם אמר אינו חלב זה, וזו אינה גרושה, ואכל או בעל אחר שהכחיש, אינו לוקה עד שיקבעו האיסור שני עדים.

יד. תלמוד ירושלמי (וילנא) סוטה ו, ב

ממה דר"י אמר פלוני אכל חלב והתירתי בו אינו לוקה אמר לו אחד חלב הוא והתרו בו שנים לוקה ועיקר עידותו לא בעד אחד הוא. ממה דר' יודה אמר פלוני נזיר וניטמא התירתי בו אינו לוקה. אמר לו אחד נזיר אתה והיה נוהג בנזירות על פיו. שתי יין וניטמא למתים התרו בו שנים לוקה. ועיקר עידותו לא בעד אחד הוא. ממה דר' מנא אמר פלנית כדנת וזינת ובא עליה בעלה ובעלה כהן והתירתי בו אינו לוקה. נסתרה בפני שנים אמר אחד אני ראיתי שניטמאת ובא בעלה עליה כהן התרו בו שנים לוקה. עיקר עידותו לא בע"א הוא:

טו. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יח

א. מפי השמועה למדנו שהזונה האמורה בתורה היא כל שאינה בת ישראל, או בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא אסורה להנשא לו איסור השוה לכל, או שנבעלה לחלל אף על פי שהיא מותרת להנשא לו, לפיכך הנרבעת לבהמה אף על פי שהיא בסקילה לא נעשית זונה ולא נפסלה לכהונה שהרי לא נבעלה לאדם, והבא על הנדה אף על פי שהיא בכרת לא נעשית זונה ולא נפסלה לכהונה שהרי אינה אסורה להנשא לו.

השגת הראב"ד: שהזונה האמורה וכו'. כתב הראב"ד ז"ל א"א ליתנהו להני כללי שאין זונה אלא מחייבי כריתות או מעכו"ם ועבד שאין בהן קידושין מיהו כל הפסולים לבא בקהל אם באו עליה פסלוה מן הכהונה ומן התרומה ואפילו חלל משום דכתיב ולא יחלל זרעו מה הוא מחלל אף זרעו מחלל אבל ללקות עליה משום זונה לא עכ"ל.

...יב. כל אשה שקינא לה בעלה ונסתרה ולא שתת מי סוטה אסורה לכהן מפני שהיא ספק זונה, בין שלא רצת היא לשתות, בין שלא רצה להשקותה, בין שהיתה שם עדות שמונעה מלשתות, בין שקנאו לה בית דין, בין שהיתה מן הנשים שאין ראיות לשתות הואיל ולא שתת מכל מקום הרי זו אסורה לכהונה מספק.

טז. תלמוד בבלי יבמות סא:

והתניא זונה זונה כשמה דברי רבי אליעזר רבי עקיבא אומר זונה זו מופקרת רבי מתיא בן חרש אומר אפי' הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך עשאה זונה רבי יהודה אומר זונה זו אילונית וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות ר' אליעזר אומר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה

יז. תוספות יבמות יא.

וא"ת כיון שלא נכתב שם טומאה אלא על הודאי אמאי אסורה לביתה ולתרומה וי"ל דעשה ספק כודאי כדאמר בפרק כשם (ג"ז שם) אם נטמאה למה שותה ואם לא נטמאה למה נשקית מגיד לך הכתוב שהספק אסורה כודאי ולהכי ספק סוטה בעיא חליצה דדוקא להחמיר עשה הכתוב ספק כודאי ולא להקל לפטרה בלא חליצה ולמאי דפרישית לעיל (דף ג: ד"ה לפי) דלמסקנא דשמעתין טומאה כעריות כתיב בה דאמר רב היינו במקום לאו ניחא דההוא טומאה לא כתיבא אלא על ודאי נבעלה אבל מ"מ קשה כיון דסוטה ודאי חשיב לה רב כערוה א"כ סוטה ספק הוה לה ליחשב כספק ערוה וא"כ היכי פריך ותתייבם ייבומי.

יח. תלמוד בבלי שבועות יט.

תנו רבנן שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב הלך בראשון ונכנס הזה ושנה וטבל וא"כ הלך בשני ונכנס חייב ר"ש פוטר ורבי שמעון בן יהודה פוטר בכולן משום ר' שמעון.

יט. תוספות שם

הלך בראשון ונכנס כו' - אי ברה"י איירי בחד נמי חייב דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא אבל הכא איירי ברה"ר דמוקמינא ליה בחזקת טהרה.

כ. רמב"ם הלכות שגגות פרק יא הלכה ו

מי שהיו לפניו שני שבילים אחד טמא ואחד טהור הלך בראשון וחזר והלך בשני ובעת שהלך בשני שכח שהלך בראשון ונעלמה ממנה טומאה זו ונכנס למקדש או אכל קדש חייב, ואף על פי שלא היתה לו בתחילה ידיעה גמורה לטומאה אלא מקצת ידיעה שהרי לא ידע שהלך בשני שבילין שבהילוך שניהן יהא טמא בודאי ואף על פי כן חייב חטאת שמקצת ידיעה ככל ידיעה, הלך בראשון ונכנס למקדש או אכל קודש, פטור מפני שהוא ספק טמא.

כא. תלמוד בבלי סוטה ה:

ואם מת חולצת אמאי תתייבם נמי יבומי אמר רב יוסף אמר קרא ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר לאיש אחר ולא ליבם א"ל אביי אלא מעתה חליצה נמי לא תיבעי א"ל אילו איתיה לבעל מי לא בעיא גט השתא נמי תיבעי חליצה.

כל אשה שהיה לה קינוי וסתירה ולא שנת מי המרים בין שלא רצה בעלה להשקותה בין שלא רצת היא לשתות בין שבא לה עד טומאה או הודת או שהיתה מאלו הנשים שאינן ראויות לשתות או שקנאו לה בית דין, הואיל ונאסרה על בעלה מכל מקום הרי היא אסורה על זה שנתיחדה עמו לעולם כדרך שהיא אסורה על בעלה, ואם עבר ונשאה מוציאין אותה מתחתיו בגט אפילו היו לה בנים ממנו, מפי השמועה למדו כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל.

כג. שולחן ערוך אבן העזר יא

א. הנחשדת על אשת איש, אם היה לה קינוי וסתירה ולא שנתה מי המרים, הואיל ונאסרה על בעלה בשבילו, הרי היא אסורה ע"ז שנתיחדה עמו לעולם, כדרך שהיא אסורה על בעלה. ואם עבר ונשאה, מוציאין אותה מתחתיו בגט, אפילו היו לה כמה בנים ממנו. מפי השמועה למדו, כשם שהיא אסורה לבעלה, כך אסורה לבעל.

כד. תלמוד בבלי כתובות כב:

ת"ר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא רבי מנחם בר יוסי אומר תצא אמר רבי מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאת אבל נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי א"ר ששת כגון שנשאת לאחד מעדיה היא גופה באשם תלוי קיימא באומרת ברי לי.

כה. חלקת מחוקק אבן העזר יא

(א) הואיל ונאסרה על בעלה בשבילו. ל' זה העתיק הרב מדברי הרמב"ם פ"ב מה' סוטה ושם כתב כל אשה שהיה לה קינוי וסתירה ולא שנתה מי המרים בין שלא רצה בעלה להשקותה בין שלא רצתה היא וכו' ובאמת שדבר זה צריך ראייה אם היא עומדת וצווחת טהורה אני ורוצה לשתות מי המרים והוא אינו רוצה להשקותה אף דהרשות בידו לאוסרה על עצמו מ"מ קשה מאחר שצריך ליתן לה כתובה (כמבואר בסי' קט"ו) ג"כ אינו יכול לאוסרה על הנחשד מאחר שהם טוענים ברי שלא זינו והיא רוצה לשתות מנ"ל להרמב"ם שהיא אסורה להנחשד):

כו. משנה למלך הלכות סוטה פרק ב הלכה יב

וראיתי להחכם בעל ח"מ ר"ס י"א שתמה על דברי רבינו במ"ש דאף אם לא רצה בעלה להשקותה שאסורה לבעל דדבר זה צריך ראייה אם היא עומדת וצווחת טהורה אני ורוצה לשתות והוא אינו רוצה להשקותה אף דהרשות בידו לאוסרה על עצמו מ"מ קשה מאחר שצריך ליתן לה כתובה אינו יכול לאוסרה על הנחשד מהם שהם טוענים ברי שלא זינו והיא רוצה לשתות מנ"ל להרמב"ם שהיא אסורה לנחשד ע"כ. ואין בכל מ"ש לא טעם ולא ריח דמ"ש שהיא עומדת וצווחת אתתא פעיא היא. והכלל דמשעה שנסתרה אחר קינוי נאסרה לבעל ולבעל ולתרומה וכדתנן בריש סוטה. אלא שאם שנתה הותרה ואם לא שנתה נשאה באיסורה ומאחר דקי"ל דאין משקין בע"כ של בעל א"כ פשיטא דאסורה בכל. ואני תמיה עליו דאיך לא ראה מתני' דפ"ק דסוטה (דף ו') דקתני ואלו אסורות בתרומה וכו' ושבעלה אינו רוצה להשקותה והתם נמי תיקשי דלדידיה אסורה אבל איך אסורה בתרומה מאחר שהיא צווחת שהיא טהורה.

הבא על אחת מהשניות וכיוצא בהן, כגון הבא על קרובת חלוצתו או על חלוצתו לא עשה אותה זונה שהרי אינה אסורה להנשא לו מן התורה כמו שביארנו בהלכות יבום.

כח. רמב"ם הלכות סוטה פרק ב

ח. כל איש שבא ביאה אסורה מימיו אחר שהגדיל אין המים המאריים בודקין את אשתו, ואפילו בא על ארוסתו בבית חמיו שאסורה מדברי סופרים אין המים בודקין את אשתו שנ' ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה, בזמן שהאיש מנוקה מעון האשה נושאה את עונה.

השגת הראב"ד: אפילו בא על ארוסתו בבית חמיו שאסורה מדברי סופרים אין המים בודקין את אשתו. א"א הא דלא כהלכתא משמעטא דריש ארוסה ושומרת יבם.

ט. לפיכך אם היתה אשתו אסורה עליו מחייבי לאוין או מחייבי עשה אפילו שנייה וקנא לה ונסתרה אינה שותה אלא תצא בלא כתובה ותהיה אסורה עליו אף משום זה, עבר ונשא מעוברת חבירו ומניקת חבירו הרי זו שותה שאין כאן עבירה.

כט. משנה למלך שם

וראיתי להרמב"ן ז"ל בפירוש התורה שהביא ברייתא זו דנוקה האיש מעון וכתב וז"ל והנקיון הוא שלא בא עליה משקינא לה ונסתרה וי"מ שאם בעל הבעל שום בעילה אסורה כל ימיו אין המים בודקין אותה ע"כ. ולפי הנראה דבר זה שאנו דנין עליו הוא מחלוקת קדום דאיכא מ"ד דדוקא בא עליה אחר שנסתרה אין המים בודקין אבל משום ביאה אחרת לא תמנע הבדיקה ואיכא מ"ד דכל מי שבא ביאה אסורה אין המים בודקין את אשתו. (א"ה כלומר דאי לאו דברי הרמב"ן הו"מ למימר דרש"י לא פליג אהר"ם דאיהו נמי מודה דכל שבא ביאה אסורה אין המים בודקין אותו ומאי דנקט רש"י שבא עליה אחר שנסתרה לרבותא נקטיה דאע"ג דהבא על אשתו שנאסרה עליו ע"י קינוי וסתירה אינו לוקה כמ"ש הרמב"ם פ"א מהלכות גירושין דין י"ד אפ"ה אין המים בודקין דאינו מנוקה מעון כ"ש בשאר ביאות דחייבי לאוין וכיוצא. אך מדברי הרמב"ן משמע ליה להרב המחבר ז"ל דאיכא מ"ד דדוקא בא עליה אחר שנסתרה ועל זה הוקשה לו מסוגיא דפרק עגלה ערופה). והרמב"ן סיים שם וז"ל והעולה מן ההלכה שאפילו היו בניו ובנותיו נואפים ולא כיהה בם לא היו בודקין ע"כ. ודברי הרמב"ן הללו הם גמרא ערוכה בפרק עגלה ערופה (דף מ"ז) דאמרינן התם וכי תימא עון ידידיה אין עון דבניה ודבנתיה לא ת"ש לא אפקוד על בנותיכם כו'. ולא ידעתי למה לא הביא רבינו הלכה זו. הן אמת דמהלכה זו מוכח דמאי דאמרינן אין האיש מנוקה מעון הוא כולל לכל מי שבא ביאה אסורה שהרי מוכח שם דעון דבניו ובנותיו אפילו בעון דפנויה אין המים בודקין אותה וכן פירש רש"י שם מנוקה מעון ניאוף באשה האסורה לו בין מזו שנסתרה בין מאחרת.